

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

СПОМЕН ЗА НЕГОВО БЛАЖЕНСТВО ЕКЗАРХ ИОСИФ I

Всяка година Св. Синод на Българската православна църква прави помен за блаженопочиналия Екзарх Иосиф I в първия неделен ден на м. юли. На тоя ден се събират много почитатели на великия наш църковник при катедралния храм „Св. Неделя“, където е гробът му, за да отдадат молитвена почит на светлата му памет.

За тази изключителна личност в новата българска летопис се е писало много и томове, и брошури и статии.

Неговата личност, неговият живот и дело са толкова обширни и неизчерпаеми, щото всеки път, когато се говори и пише за него все има нещо неизказано, все има какво да се каже. Защото колкото годините една след друга ни отдалечават от великия му образ, толкова повече споменът за него става по-светъл и по-величествен.

Но тая година още по-подчертано трябва да се изрази почитта към тоя велик всебългарски Първоиерарх, тъй като се навършват сто и двадесет години от неговото раждане (5. V. 1840 г.) и близо половин век (45 години) от неговата кончина.

Възпоменанието за него има голямо лично и обществено-възпитателно значение. Такива личности като Екзарх Иосиф се раждат рядко, затова трябва да го сочим за пример на подрастващото поколение. То всякога ще може да научи от него нещо полезно за себе си. Неговата личност като скромен, кротък, любвеобилен и мъдър, богат с житейски опит духовник, всякога може да ни вдъхновява. В своята църковна и обществена дейност той беше съчетание от правда и справедливост, от патриотизъм и хуманност, от грижи, труд и подвизи в областта на служебния му дълг. Въпреки че имаше светско образование, завършил беше право в Париж, той бе добре запознат с богословските въпроси и със светоотеческата литература, която откриваше дълбоката му религиозна вяра. Извор на своите знания намираше в Библията, в съкровищницата на класическата философия и в положителната наука. Това съм могъл да констатирам било от личните разговори, които съм имал с Негово Блаженство като семинарист в Цариград, било от беседите му пред семинаристите.

Една година преди смъртта на Екзарх Иосиф, в 1914 год., на празника на св. Солунски братя, студентите от Софийския университет, начело със свои професори, направиха трогателна орация на

Негово Блаженство в Синодалната палата с прощувствена реч. На тая реч той отговори, като между другото каза следните мъдри мисли: „Един народ, младежта на който живее, расте и цъфти във величавия дух на неговите завети, не може да не види достигнат своя идеал... Вие, драги студенти, с днешния импозантен порив на родолюбие доказвате, че българската студентска младеж съзнателно, бодро и твърдо подема пътя на служението, което сигурно ще води България към напредък и величие...“

Веднага след това в стройни редици се бяха явили ученици от I софийска мъжка гимназия със своите учители, за да го приветствуват по случай празника. Към тях той се обърна със следните трогателни думи: „Мили деца, днешният празник е велик за нашия народ. С него ние си спомняме светлото минало на нашия народ, чрез него ние пазим традициите и идеалите на нашите отци. Сърцето ми се пълни с умиление, като ви гледам, тъй обзети от свещена и родолюбива радост.“ След това той им даде съвет да изучават с любов и патриотически жар народната ни история и да не забравят, че Църквата е била най-будният страж на всенародните ни идеали.

Както на студентите, тъй и на тях той изказа сърдечна благодарност за почитта, която са му оказали, и с най-топли молитви и благопожелания ги благослови.

Така отзивчив е бил Екзарх Иосиф към всяка народна и родолюбива проява, че спечелваше любовта и на млади, и на стари, на прости и на учени. Всякога достъпен и демократичен, на никого не отказваше прием, като се почне от най-обикновения градинар до високопоставения дипломат. Такива са обикновено великите хора.

Екзарх Иосиф всякога ми е правил впечатление и със своята импозантна външност, с величавата си фигура. Висок на ръст, строен по телосложение, благообразен, с широко чело, с мъдър, пронизателен поглед, със забележителна блага усмивка, с тих и приятен тон в говора. Такава беше неговата външност, която още при първа среща можеше да подкупи, да плени и овладее. Тая му външност напълно хармонираше с неговата духовна природа, в която бе внедрен пронизателен и дълбок ум и воля, която никога не спираше на половин път. Чувствително сърце, чуждо на хлад и безразли-

чие, готово да сгрее, да ободри и утеши. Той бе истински архипастир, мъдър дипломат, веш политик, дълбокомислен философ-мъдрец.

Всеки възпитаник на Духовната семинария в Цариград през шестгодишното си следване е имал възможност да разговаря с Негово Блаженство, да го опознае и да се поучи от неговите мъдри наставления.

Едно от най-любимите места за неговата разходка и почивка беше Семинарията. Почти всеки неделен или празничен ден следобяд и семинарско управление, и ученици очакваха неговото пристигане. Отдалече забелязвахме неговото купе с хубави арабски коне и гавазина със сърмени дрехи на капрата. В Семинарията не ставаха никакви специални приготовления за неговото посрещане. Той беше честият гост, а и не обичаше в никакъв случай тържествености, поради своята скромност. Наистина, достъпен и демократичен владика.

Извънредно много се интересуваше от успеха, поведението и здравето на всеки ученик, затова обичаше да разпитва всеки едно поотделно и непосредствено да се осведомява.

Беше един следобеден есенен ден. Надзирателите ни съобщиха, че Негово Блаженство иска да се запознае с първокласниците, та всички да се съберат в класната стая и там да го чакаме.

Той дойде при нас, като баща при своите чедра, и започна със своя тих и благ глас да ни разпитва, всекиго поотделно, за родителите ни, за родния край и за по-първите люде в града или селото; мнозина от тях той лично познаваше. Интересуваше се от нуждите на всеки ученик, от не-

говите склонности, от бъдещите му намерения и пр!

В тия непосредствени срещи той опознаваше семинарските възпитаници и набелязваше по-способните и годни за бъдещи отговорни служби в Църквата. Така, в ония важни времена за българщината, той подготви множество дейци за Екзархията. А на мнозина даде възможност да продължат образованието си във висши учебни заведения, главно в Русия. И когато някой негов избранник и любимец не оправдаваше надеждите му и се отклоняваше по други пътища, не рядко Екзарх Йосиф е проливал сълзи, както истинският баща — за своя изгубен син. Той тъжеше, че нивата е голяма, а работниците са малко, и че често е принуден, поради липса на способни и подготвени лица, („инсан катъльдан“, както се изразяваше той) да назначава на важни служби неспособни.

Такъв беше Екзарх Йосиф. Един цялостен характер, истински християнин. Той бе не само бележит църковник, но и голям общественик, всецяло предан на българското дело, горящ от ревност за успеха на своята Родина. И понеже беше твърдо убеден, че най-вече чрез просвета, чрез училището ще изгрее слънцето на свободата, затова той особено се грижеше за учебното зело в Македония и Одринско и покри тия земи с български училища и църкви, през време на близо 40 годишното си екзаршеско служене.

Наистина, какви светли страници има да напише историкът за него!

Проф. д-р ИВ. С. МАРКОВСКИ

Непредвидено чествуване

Не може да се каже, че Доростолският и Червенски Митрополит Михаил има вкус към тържества, устройвани в негова чест. Поел, по призвание, отговорното служение на св. Христова Църква, цялото си време, всичката си ревност и сили той влага в носенето на Христовото бреме — и носи това бреме тъй, че го чувства действително като „леко“ и животворящо. Противопоставящ се решително да му се устройват юбилейни чествувания, той — когато се отбелязва завършъкът на определен кръг от живота и службата му — приема изразяваната му в случая почит все пак със чувство на удовлетворение: че ревността, с която заляга над нивата Божия, е вдълбала в тази нива бразда, която се вижда и оценява.

Неделният ден на 29 май т. г. подхрани в душата на Митрополит Михаил чувство на такова едно удовлетворение. Делегация от страна на Негово Светейшество Румънския Патриарх Юстиниан го посети в митрополитския дом в Русе, за да му връчи дар от Светейшия Юстиниан, архиерейския синклит, клира и христоролюбивото румънско паство — архиерейска мантия и жезъл, по случай тридесет и три годишнината от служенето му като Митрополит на Доростолската и Червенска епархийска катедра.

Румънската църковна делегация, състояща се от Технц Високоблагочестивията ставрофорните икономи Александру Ионеску, викарий на Буку-

решката архиепископия, и д-р Георге Соаре, патриаршески съветник, и от секретаря на патриаршеската администрация г. Иоан Юфу, пристигна в Русе на 28 май, събота. На следния ден — неделя — Високопреосвещеният Митрополит Михаил служи в русенската църква „Св. Петка“ с двамата ставрофорни икономи гости. След службата и присънесената проповед, Митрополит Михаил с кратко слово представи на богомолците гостите. Иконом Александру Ионеску предаде на християните благословение от Румънския Патриарх с няколко думи и с раздаване на сребърни кръстчета и медалиончета.

В 12 часа, в приемния салон на Митрополията, в присъствието на русенските енорийски свещеници, църковните настоятели при градските църкви и др. християни, стана връчването на подаръка с реч от водача на делегацията Негово Високоблагочестивията ставрофорния иконом Александру Ионеску, който каза:

„Ваше Високопреосвещенство, Благоговейни Отци, Уважаеми присъстващи! Дошли сме тук, упълномощени от Негово Светейшество Юстиниан, Патриарх на Румънската православна църква, за да поднесем от негово име, от името на архиереите, клира и вярващите от Румънската православна църква приветствия и пожелания за здраве и дълголетие, по случай навършване една трета столе-

тие от както Ваше Високопреосвещенство ръководите закриляната от Господа Доростолска и Червенска епархия.

„Много и дълбоки са мотивите, по които Негово Светейшество ни изпраща тук. Преди всичко Ваше Високопреосвещенство сте православен Архиепископ най-близко до престола на Унговлахийската митрополия, с която съседничи Доростоло-Червенската митрополия. Личността на Ваше Високопреосвещенство — невисок на ръст, но голям по дух Архиепископ, както се бе изразил за Вас покойният Яшки Митрополит Севастиян, остана жива в спомените на архиепископите и вярващите от Румънската православна църква от времето на разменените братски посещения между делегациите на двете църкви-сестри. Най-вече се затвърди споменът за Вас с проповедта, която произнесохте в митрополитската катедрала в Букурещ, за празника на Св. Димитрия Басарбовски, закрилник на двете епархии.

„Негово Светейшество Патриарх Юстиниян използва този юбилей на Ваше Високопреосвещенство, за да се продължи установената от първенците на двете братски църкви дейност за заздравяване и затвърдяване на братските връзки между православната Румънска и Българска църкви и между нашите обичащи мира народи.

„В това отношение църковната и обществената дейност на Ваше Високопреосвещенство е залог за изпълнението с успех почина на двете Патриархии.

„Без съмнение, дейността на нашите църковни първенци същевременно е една реална опора в изграждането на новия живот, който се осъществява в нашите отечества.

„Наред с пожелания за здраве и дългоденствие, които Ви предаваме от страна на Негово Светейшество Патриарх Юстиниян, имаме и любезното поръчение на г. проф. Думитру Дугаро, ръководител на отдела за култа в нашата страна, който Ви познава лично от посещението Ви в нашата страна и от неговото посещение в Русе, и е възхитен от Вас, да предадем на Ваше Високопреосвещенство сърдечните му пожелания за здраве и успех в плодотворна църковна и ползотворна отечествена дейност.

„Пожелаваме на Негово Светейшество Патриарх Кирил, на Високопреосвещените Архиепископи и вярващите християни от обсега на Българската Патриархия здраве и ползотворна дейност в обществената и уснехи в личния живот!“

В завършък Негово Високоблагоевество иконом Александър Ионеску прочете следното писмо на Негово Светейшество Патриарх Юстиниян:

„Ваше Високопреосвещенство,

По случай навършването на тридесет и три годишното архипастирстване на Ваше Високопреосвещенство молим Ви да приемете от наша страна и от страна на иерарсите, клира и вярващите на Румънската православна църква най-искрени поздравления и благопожелания за здраве и дългоденствие, за да ръководите с духовно преуспяване паството, което Ви е поверено.

В знак на особено уважение и като израз на добросъседските връзки, съществуващи между епархиите, които Бог ни е поверил да ги ръководим, използваме този случай, за да Ви поднесем ня-

кои дарове, които молим да ги приемете с пълна братска любов.

Тези дарове ще бъдат поднесени лично на Ваше Високопреосвещенство от една наша делегация, съставена от Негово Високоблагоевество отец Александру Ионеску, викарий на светата Букурещка архиепископия, Негово Високоблагоевество отец д-р Георге Соаре, патриаршески съветник, и г-н Иоан Юфу, секретар на патриаршеската администрация, които ще бъдат изразители на нашите чувства към Ваше Високопреосвещенство.

Моля да приемете, Ваше Високопреосвещенство, нашите во Христе целувания.

ЮСТИНИЯН Патриарх Румънски“

При приемането на мантията и жезъла, Високопреосвещеният Митрополит Михаил произнесе следното слово:

„Ваше Високоблагоевество, драги отци и достололюбезний г. Юфу!

„Точно преди седем години имаме рядкото privilegium да посрещнем в нашия град като скъп гост Вашия Пастиреначалник Негово Светейшество Румънския Патриарх Юстиниян, запътен към своята Родина след участието му при интронизацията на Светейшият наш Патриарх Кирила в столицата ни. Пребиваването на Светейшият Юстиниян тук беше една в истинския смисъл манифестация на сърдечни чувства, на обич и взаимна привързаност между двете сестри православни Църкви — Румънската и Българската. И засвидетелствувахме си тогава взаимно уверение за тези отношения, които, за обща радост, не отзвучаха след произнесените слова, а се оказаха действително сърдечни и трайни. Днешното Ваше посещение е доказателство за това. Вземайки повод от моето (по милост Божия — и дано за Божия слава да бъде!) неколкократно, изпълнило вече една трета от века, митрополитско служение на историческата Доростолска и Червенска епархийска катедрала, Светейшият Юстиниян е заблагонамерил да напомни за своите братолюбезни чувства към мене — меншия свой брат — като ми поднесе подарък чрез Вас, неговите посланици.

„Трябва веднага да заявя, че не като материален предмет приемам този дар, а като символ — и пред мене мантията и жезълът изпъкват не със ценната си материя, а с духовното съдържание, с което са наситени: с любовта, с която се поднасят, и с богослужебната си тайнодейственост, за каквато са предназначени. С немощни сили ме е дарил Бог, но с Неговата помощ, облегат на всемогъщата Му Десница, аз съм се старал да притъпявам у себе си всяко пристрастяване към земните подаръци, имайки винаги пред очи свидетелството на Словото Божие, че те не всякога са полезни за душата. И ако, поради ограничеността на човешкия речник, архиепископската мантия и жезъл, които ми се поднасят днес, се зовят все пак подарък, не искам нито за миг да включвам това приношение в категорията на подаръците, за които мъдрият е казал, че „развалят сърцето“ (Екл. 7:7). Не, не тъй приемам подаръка, а го приемам със чувство, което ни се внушава от Бога с думите на Писанието: „От всичко, що Ви се подарява, възнасяйте възношение Господу...“ (Числ. 18:29). За да възнасям хвала, за да принасям служба Бо-

гу, приемам това архиерейско облачение — с благодарност към Светейшата ръка, която го поднася, и с молитвена признателност към Дарителя на живота, че ме крепи в сили и ме вдъхновява с ревност да Му служа и служа — Нему, на Неговото Слово, което е истина!“ Не нам, не нам, а имени Твоему!“

„Иска ми се, когато обличам мантията и поемам жезъла, в зениците на моите очи да не се открояват очертанятия на материята, от която са изработени, а да сияе в тях само светлината на извършваната богослужба — и да звучи като копнеж на сърцето ми онова, което праведният Иов можеше да каже за себе си: „Обличам се в правда и моят съд ме пременява като мантия“ (Иов. 29: 14).

„Високоблагоевни и драги отци! Моля Ви да предадете на Негово Светейшество Патриарха Юстинияна всесърдечната моя благодарност за оказаното ми внимание, което е за мене извънредно ценно и затрогващо. Моля Ви още да го уверите във всегадните и неизменни мои чувства на искрена братска любов и преданост към него. Слаб израз на благодарност и обич е иконата,* която поднасяме на Светейшия Юстинияна, с образа на преподобния наш Отец Димитрия Басарбовски, чиято света памет е еднакво скъпа за вярващите и от двата народа — румънския и българския. Нека по молитвите на този общ наш Божий угодник Всевишният да укрепва в спасителен възход двете сестрински православни църкви и да запази в мир и братолюбие двата братски народа, които са включили своите общи усилия в градежа на посправедлив и щастлив живот. Да запази Господ в мир и братолюбие и всички народи по земята. Да бъде!“

Създаде се непринудено сърдечна атмосфера. Председателят на църковното настоятелство при храма „Св. Петка“, в който храм бе отслужена в този ден св. Литургия от Архиепископа и гостите, прот. Йордан Кръстев, поднесе с подходящо слово голяма снимка на храма „Св. Петка“ — подарък за Светейшия Патриарх Юстинияна.

След приема, на гостите бе даден обяд в Митрополията. Пръв вдигна наздравица Високопреосвещеният Михаил, които каза:

„Драги сътрапезници! Бих искал да дам пълен израз на възторжените чувства, които изпълват сърцето ми в този момент на братско общение с Високоблагоевните представители на Негово Светейшество Патриарх Юстинияна, Богоизбрания кормчия на Румънската православна църква, към когото храня най-топла братска обич и дълбоко уважение. Обичта и уважението пуснаха своите корени в моето сърце при посещението му тук преди седем години и тези корени се твърдо заякчиха, когато година и половина подир това и на мене се падна щастливият случай да посетя, заедно със Светейшия ни Патриарх Кирила, като гости на Румънската православна църква, хубавата румънска земя и да се запозная с добрите румънски християни. Уверих се в прекрасната дейност на румънската църква и в затрогващата църковност и благочестие на вярващите, радвах се на хубавите постижения на Църквата в духовно и материално отношение. Докато пребивавах в Румъния навсякъде ме съпътствуваше сърдечността на Све-

тейшия Патриарх Юстинияна и на неговите предани споспешници — високопросветени иерарси и достойни клирици. Отнесох от това свое посещение много прекрасни впечатления, съхранени в душата си скъпи спомени. Днес към тези спомени се прибави и един веществен спомен — подарените ми архиерейски мантия и жезъл, с които подарък Светейшият Румънски Патриарх още веднъж дава израз на братолюбивите си чувства към мое недостойнство. Благодаря му още веднъж за това високо внимание, благодаря и Вам, Високоблагоевни отци, които по негово поръчение ме посетихте, за да ми поднесете ценния му дар — ценен преди всичко, както казах вече, с чувствата, които са го извикали, и с предназначението, което има.

„Благодаря! Много благодаря!“

„Позволете ми да вдигна наздравица за здравето и благоденствието на Негово Светейшество Патриарх Юстинияна, възторжения ръководител на църковния живот в братска Румъния и голям приятел на Българската църква и народ, за Светия Синод и за всички богомъдри иерарси на св. Румънска православна църква, за боголюбивия румънски клир и за целия румънски народ, и за скъпите наши гости.

„Вдигам наздравица и за Негово Светейшество Патриарх Кирила, неуморен и вдъхновен предстоятел на Българската православна църква, за Високопреосвещения Архиепископ, членове на Българския Св. Синод, за православния български клир и за благочестивото православно българско изпълнение.

„Вдигам наздравица и за ръководителите на румънската и българската общественост, които с братски чувства и пълно разбирателство и вярна дружба помежду си, отстояват рамо до рамо светлата борба за мир и шестуват по чистия път на мирния и творчески живот.

„На многая и многая лета!“

Вдигна наздравица и възглавяващия делегацията иконом Александру Ионеску, който каза:

„Ваше Високопреосвещенство, драги сътрапезници! Съществува един обичай, утвърден в двата наши съседни народа — всяко особено събитие от частния и дори от обществения живот да се приключва с братска трапеца. Такава братска трапеца създава атмосфера на искреност и дълбоки чувства. Един особен случай имаме и сега, когато вдигам чаша при приключването тържеството за юбилея на Ваше Високопреосвещенство.

„Вие спомнихте за посещението в Русе на Негово Светейшество Патриарх Юстиниян по случай патриаршеската интронизация на Негово Светейшество Патриарх Кирил. Бях участник в делегацията тогава и следователно съм един от свидетелите при спояването на братските връзки, които Ваше Високопреосвещенство успехте с такова въодушевление и прозрение да завършите при приключването на тази визита на границата между двете държави.

„Сълзите, които пролехме при раздялата, бяха сълзи на изживявания и дълбоки чувства на приятелство между църквите и нашите народи. Дадох си сметка и тогава и сега за приноса на Ваше Високопреосвещенство при създаването на тази атмосфера. Наистина Вие сте един голям иерарх на Източноправославната църква, силен в чувство, в слово и в дейност за църквата и народа.

* Иконата е рисувана от художника Цанко Василев.

„Вдигам чаша за здравето на Ваше Високопреосвещенство, като Ви пожелаваме дълги щастливи години за преуспяването на Българската църква и народ. За много и щастливи години, Високопреосвещеный Татко Митрополит!“

Високоблагоевнейният иконом Георге Соаре също произнесе слово, в което изтъкна символично значение на поднесените дарове.

Обедът завърши към 15 часа. С няколко думи Митрополит Михаил даде повторен израз на изпитваните чувства на радост и благодарност към оказаното му внимание.

До вечерта гостите делегати разгледаха русенските църкви и други забележителности на града, а на следния ден отпътуваха за София.

Негово Високопреосвещенство Митрополит Михаил изпрати следното благодарствено писмо до Негово Светейшество Румънския Патриарх Юстиниян:

„Ваше Светейшество

Техни Високоблагоевнейства ставрофорните икономии Александър Ионеску, викарий на св. Букурещка архиепископия, и д-р Георге Соаре, патриаршески съветник, придружени от г-н Ион Юфу, секретар на патриаршеската Ви администрация, ни посетиха като пратеници от Ваша страна, за да ни връчат архиерейските мантия и жезъл, които Ваше Светейшество сте заблагонамерили да ни поднесете като дар от свое име и от името на архиерейския синклит, клира и христолюбивото румънско паство по случай тридесет и три годишнината от нашето служение като митрополит на Доростолската и Червенска епархийска катедра.

Благословено дело

„Колко хубаво и колко приятно е братя да живеят заедно!“ — възкликва Псалмопевецът (Пс. 132:1). И това е вярно както за преките същински братя по кръв, децата на едни и същи родители, така и за братята в широк смисъл, чедата на едни и същия небесен Отец, каквито са всички човеци по земята. Приятно е за самите живеещи заедно в мир, дружба и разбирателство, защото чувствуват благодатта на морално удовлетворение и взаимопомощ. Приятно е и за ония, които с добри чувства отстраня гледат на техния задружен и стоворен братски живот, защото и за околните той излъчва благоразположение и радост.

Такава обща радост вече отдавна извиква съвместното мирно живееие на двата братски народа румънския и българския. Те имат обща географска граница, дълго-временна обща история и обща православна християнска вяра. Една от ярките манифестации всяка година на братската любов и дружба между румъни и българи е тържественото чествуване храмовия празник на румънската легационна църква в София „Св. Тронца“.

Румънската църква в София вече отдавна бе станала средище на богат духовен съвместен живот за румъни и българи, защото дълго време гук представител на Румънската патриаршия беше свещеник Иоан Попеску Рунку, даровит религиозен композитор, който беше завършил своето висше богословско образование в Софийския богословски факултет и така реално съчетаваше румънските и българските духовни стремежи. Той беше намерил прекрасен сътрудник в лицето на покойния вече виден български композитор и диригент Георги Славов, който създаде и ръководи повече от 25 години при

С дълбоко затрогната душа приехме тези дарове. Приехме ги като съсъд на Вашата братска любов към наше смирение, в искреността и обилието на която ние имахме не един и два случая да се уверим. Благодарността ни за проявеното внимание в случая е неизразима.

Като слаб израз на признателност и на не малко обилните наши чувства на обич към Ваше Светейшество от своя страна Ви молим да приемете скромното ни приношение — една икона с образа на преподобния наш отец Димитрия Басарбовски, преминал земните свои дни в свято подвижничество в скалните пещери на Басарбовските възвишения, недалеч от престолния ни град Русе, и чиито свети мощи се благоговейно пазят във Вашата патриаршеска катедра. Нека общото ни преклонение пред светата памет на този Божий угодник бъде залог за нашето взаимно братолюбие, за трайната любов между нашите православни църкви-сестри, за братолюбието между румънския и българския народи.

Бог да благослови неуморните и възторжени усилия на Ваше Светейшество и на преданите Ви високопросветени споспешници иерарси и достойни клирици, към които засвидетелствуваме също нашата голяма преданост и братска любов, за укрепване във вярата и благочестието на боголюбивия православен румънски народ. Всеблагият Бог да окриля в мир и любов и двата наши братски народи за непрестанен възход и благоденствие.

Препоръчваме се на светите Ви молитви и оставаме на Ваше Светейшество винаги предан в Христа брат.

Доростолски и Червенски МИХАИЛ“

Ст. В.

църквата великолепен мъжки хор, съставен от отбрани певци и достигнал рядко художествено-изпълнителско майсторство.

Ново задълбочаване и широка основа получи румъно-българското сътрудничество при създаденото в Румъния и България народно-демократично управление, а по-специално църковното сътрудничество се извънредно много засили и доби многообразни форми, откак начело на двете църкви-сестри застанаха Негово Светейшество Юстиниян, Патриарх Румънски, и Негово Светейшество Кирил, Патриарх Български, които и лично имат изрядна братска обич помежду си, а и като братолюбна и миротворна схващат изобщо мисията на Христовата църква в света. Под тяхното благословено ръководство работи и предстоителят на румънската църква в София, ставрофорният иконом Иоан Крися, който вече от 8 години служи като конкретен изразител на румъно-българската благотворна църковна дружба и на еднаквата борба на двете църкви за тържеството на мира и мирното творчество в света.

От 7 години, откак на българския патриаршески престол застана Негово Светейшество Патриарх Кирил, се създаде и нов двукратен повод през месец май за тържествена изява на румъно-българската църковна дружба: 10 Май — годишнината от интронизацията на Негово Светейшество и 24 май — именният ден на Негово Светейшество. По обща преценка, едни от най-сърдечните, съдържателни и прекрасни по форма приветствия към Негово Светейшество поднася от името на Негово Светейшество Румънския Патриарх, от името на Румънската църква и от свое име — о. Иоан Крися. С

истинска духовна радост присъстващите тази година на официалния прием в Св. Синод по случай седемгодишнината от възстановяването патриаршеското достойнство на Българската църква изслушаха словото на Негово Високоблагоевнейство, в което между другото се казваше: „По тоя щастлив случай най-учтиво Ви моля да благоволите и ми позволите да уверя Ваше Светейшество, zelochитните архиереи-членове на Св. Синод, клира и богоохранителното му паство, че Румънската православна църква и целият румънски народ от сърце се присъединяват и вземат дейно участие в духовната радост, която изпълва днес сърцата на православния братски български народ, с право горд поради добрата слава и престижа на които все повече и повече, със всеки нов патриаршески юбилей, се радва Българската православна църква.“

След като по-нататък възхваля личните качества на Негово Светейшество Патриарх Кирил и братското единство на епископата, клира и народа в Българската църква, Високоблагоевнейният о. Иоан Крестя продължи: „В тия смутни времена Българската църква има в лицето на Ваше Светейшество един духовен водач, изпълнен с мъдрост, с много такт и с богат опит, убеден поборник и със световно реиме в борбата за защита на мира и на социалната правда в света, подпомаган в тая борба ревностно и всепредано от целия клир и целия български народ.“

С не по-малка духовна радост присъстващите изслушаха приветствието на Негово Високоблагоевнейство на официалния прием по случай именния ден на Негово Светейшество Патриарх Кирил. В него между другото имаше такива мисли: „Българският народ и неговата Света Църква могат с право да се гордеят с голямото културно дело на приснопамятните и навски славни Братя, Светите Кирил и Методий чийто голям и високодостоен наследник сте Вие, Ваше Светейшество, считан днес заслужено за бележит съвременен иерарх-книжовник на православния свят и за съвършен майстор и талантлив архитект-артист в обработката и моделирането на прекрасната книжовна българо-славянска реч, който я превръща в чуден и ефикасен инструмент за изразяване на най-големите идеи и дела на двамата велики Ваши предшественици.“

И ако тоя славен достоен празник на славянската писменост и култура и на именния ден на Ваше Светейшество е толкова скъп за сърцето на българския народ и на всички славянски народи-братя, позволете ми да свидетелствувам твърдо, че той е не по-малко мил и драг и на народа и църквата, които имам особената чест да представлявам при Ваше Светейшество. И наистина, покрай обстоятелството, че славянският език е служил като официален език във владетелските канцеларии на нашите Воеводи, в документите им и в техните дипломатически отношения, в продължение на няколко столетия наред езикът и културата на румънския народ са били повлияни и затова са задължени към славянската култура; а и днес все още са свързани с нея, защото тя му е била възпитателка и ръководителка повече от триста и петдесет години, от великия и славен Търновски Патриарх Евтимий до благочествия управител-християнин — румънския унгро-влахийски Воевод Константин Бръяковану.

В това отношение можем да констатираме, че толкова известният и благодворен днес принцип за мирно съществуване е бил прилаган — по силата на обстоятелствата — в културните отношения и връзки на двата наши съседни и приятелски народи, българския и румънския, дълго време, преди да бъде приложен в политическите международни отношения.“

Движен от такива високи църковни, културни и международно-политически убеждения, о. Иоан Крестя организира на тая широка основа на взаимно сътрудничество чествването на храмовия празник.

Тая година службата в навечерието на храмовия празник — Велика вечеря с петохлебие — се извърши от Негово Високопреподобие архимандрит Горазд, началник на протокола при Св. Синод, гостуващите в страната Техни Високоблагоевнейства Ставрофорен иконом Александру Ионеску и ставрофорен иконом Георге Соаре, иконом Иоан Крестя, иконом Николай Попов от църквата „Св. Петка“ и иеродякон Епифаний Норочел, студент в Софийската духовна академия. В края на службата

архимандрит Горазд произнесе слово за празника и за румъно-българската духовна дружба.

На самия празник службата — архиерейска света литургия с вечерня, панихида за починалите и молебен за живите — се извършиха от Негово Преосвещенство епископ Партений, пръв викарый на Софийската митрополия. В службата взеха участие: архим. Горазд, икономите А. Ионеску, Г. Соаре, Иоан Крестя, Николай Попов, протоиерейте Дим. Поппетров и Н. Кацарски, свещеник Димитър Пенев и дяконите Василий Велянов, Йордан Мицов и Епифаний Норочел. Службата беше особено тържествена. Възгласите и песнопенията се редуваха на румънски и славянски език. Тя прекрасна църковният хор под диригентството на Никола Рибаров.

В края на службата епископ Партений произнесе слово за празника, в което посочи, че на тоя празник, когато се чествува Светата Троица, трябва по-скоро да мълчи в ням възторг и смирено благоговение всеки ярващ, тъй като сме изправени да съзерцаваме Източника на всяко битие и на всеки живот — непостижимата Света Троица. Нея трябва да опознаваме и изповядваме и Нейната воля да следваме. Защото от Нея е пътят, истината и животът и защото Тя ни призовава към любов и мир. Следването на Нейната воля е залог за пълното разоръжаване и мирното съвместно творческо съществуване между хората.

От името на ярващите при храма и от свое име иконом Иоан Крестя отправи приветствие към Негово Преосвещенство, към служилите духовници и към всички присъстващи богомолци, в което изрази тройна радост:

а) От общото чествуване деня на св. Петдесетница и на пречудното съшествие на Светия Дух над светите апостоли като ден на основаване на християнската църква — „ден, в който бе извършена най-великата религиозно-нравствена революция — разпространението на християнството и основаването на най-висшия Богочовешки институт — Християнската църква, в която се проповядва учението за любов към ближния, любов към човека изобщо.“

б) От присъствието и участието в службата на Негово Преосвещенство епископ Партений като представител на висшата иерархия на Българската църква и лично на Негово Светейшество Патриарх Кирил като негов пръв викарый. Това присъствие и участие е израз на братолюбиве чувства между румъни и българи.

в) „Но днешния ден — каза Негово Високоблагоевнейство, представя и трети случай за изрядна радост, поради отбаването при нас на тримата скъпи гости, високи пратеници на Румънската православна църква: Негово Високоблагоевнейство ставрофорен иконом Александру Ионеску, викарый на Букурещката архиепископия и депутат във Великото Народно събрание на нашата страна; Негово Високоблагоевнейство ставрофорен иконом Георге Соаре, патриаршески съветник, и господин Юфу, секретар при канцеларията на Св. Синод на Румънската православна църква, които се намират днес на гостоприемната земя на Н. Р. България, в качеството им на гости на Българската православна църква.“

Съобразно със щастливата традиция на взаимно уважение и сътрудничество между двете църкви и техните висши иерарси, Техни Високоблагоевнейства дойдоха в България с приятното поръчение да поднесат на Негово Високопреосвещенство Доростолския и Червенски митрополит Михаил архиерейски дарове от страна на Негово Светейшество Румънския Патриарх Юстиниан.“

След службата в един от салоните на ресторант „България“ о. престоятелят и църковното настоятелство при храма дадоха обяд, на който освен взелите участие в службата духовници присъствуваха епископите Николай Макариополски, ректор на Софийската духовна академия, и Иосиф Знеполски, викарый на Софийската митрополия, представителят на Комитета по въпросите на Българската правосл. църква и на религиозните култове Димитър Тодоров, секретарите от посолството на Н. Р. Румъния Николай Драгомир и Корнел Ироде със съпругите си, протосингелът на митрополията архим. Иоан, професор от Духовната академия, предстоятели на столични храмове, висши служители от Св. Синод, църковни настоятели, хористите и двамата румънски студенти в Софийската академия Иеродякон Епифаний и Виктор Хив.

През време на обяда о. иконом Крестя вдигна тост за Техни Светейшества Патриарсите Юстиниан и Ки-

рил, за братското сътрудничество между двете църкви и двата народа и за всички присъстващи. „Приятно ми е по-специално, каза между другото той, че виждам събрани около тая трапеза както представители на църковната власт, тъй също и на държавната власт на двете православни църкви-сестри и на двата съседни и приятелски народа: българския и румънския, което доказва тесните отношения на лоялно сътрудничество и взаимно уважение между двете власти в нашите страни: държавната и църковната. Като конкретно възложение на тоя факт имаме тук при нас лично Негово Високоблагоевиество отец Александру Ионеску, Викарий на Светата Букурещка Архиепископия, чиято личност е носител на две качества: висш клир на нашата църква и същевременно народен представител във Великото Национално Събрание на нашата страна.

Радващ факт за нас е да констатираме в това отношение, че режимът на народната демокрация в нашите страни създаде за нашите национални църкви, както и за вярващите им, най-добри условия за развитие и за плодотворно преуспяване във всички области, за благото и щастията на двата народа. Като резултат от тези отношения на лоялно сътрудничество може да бъде счтана и днешната наша среща в духа на мира и братската любов — среща, която мое смирение счита като реален принос към усилията на двете православни църкви-сестри и на двата съседни и приятелски народа за благоразбирателство между всички народи в света и за траен мир.“

В своя гост Преосвещеный Партений изтъкна, че са многообразни връзките между двата народа — географски, исторически, бойно-освободителни и религиозно-църковни. „Освен историята и географията, каза той, свързва ни нашето общо свето православие. В духовно отношение Румъния е не само православна. Аз бих казал, че Румъния е една от най-твърдите крепости на православието. Особено се прояви ревността към православието в Румънската църква от последно време, когато цели маси румъни, насилно приобщени към католицизма чрез една уния — бидоха възврънати в Православната църква тъкмо чрез дейците на Румънската църква, които днес стоят на нейните върхове, начело с Негово Светейшество Патриарх Юстиниан.

Нас свърза и светинята най-ясно. Светите мощи на наши светци почитат в Румъния и биват почитани от целокупния народ спонтанно. А когато нашата Църква беше в немилюта на Цариградската патриаршия в нея се извършваше гайнството миропомазване чрез епископалното миро на Румънската православна църква.

Разбира се, днес една от новите връзки, които свързват българския и румънския народ и Българската православна църква и Румънската е нашата обща обич към Великия Съветски Съюз, който бидейки център на по-

литиката, за нас православните същевременно е и център на православието в света.

Накрай не бива да не отбележим и връзката на двамата патриарси на Българската православна църква и на Румънската православна църква, Патриарх Кирил и Патриарх Юстиниан, като редки сърдечни приятели помежду си и като редки представители на православието, както и редки борци за мир в света. Защото, разбира се, в един свят, дето ще владее смъртта, няма да има място и за благочестието; един свят, дето ще има мир, там ще има почва да вирее и благочестието. Двамата патриарси, бидейки редки радатели за мир, са всъщност радатели за необходимата атмосфера, всред която да вирее благочестието и църковното дело.“

Пожелавайки по-нататък укрепване на сърдечната дружба между двете църкви и двата народа, Н. Преосвещенство пожела дълголетно здраве, все така мъдро ръководство и все такава ревност за православието и за делото на мира на Негово Светейшество Патриарх Юстиниан, от интронизацията на когото предстои да се чествува нова годишнина.

Наздравица вдигна и Негово Високоблагоевиество иконом Александру Ионеску. Той изрази радостта си, че всред българските клирици и вярващи християни се чувствуват като в Румъния. Духът на Светата Петдесетница обединява и слива сърцата. Беше време, когато в училищата на двата народа младежите се учеха да подценяват съседните народи, а сега ние се учим добре да се опознаваме и оценяваме, да се обичаме, да си сътрудничим за благото на нашите народи и за осъществяването на Божията воля, която изисква от нас да бъдем добри граждани, трудолюбиви хора и добри християни. Трябва да се обичаме и да пазим новия живот, който е живот на укрепване на мира и разбирателството между всички човеди и народи.

Последен вдигна тост Н. Високоблагоевиество иконом Георге Соаре, който още веднъж предаде благословението на Негово Светейшество Патриарх Юстиниан и собствените си сърдечни поздравии към всички, които са уредили тъй прекрасно туй братско междуцърковно тържество и им пожела все по-нататъшни успехи. Специално висока оценка даде Негово Високоблагоевиество, който е с музикално образование и сам е прекрасен певец — за художественото и дълбоко затрогващо пеене на хора при църквата.

Тържеството завърши късно след обяд с изпяване многобройни народни и художествени румънски, български и руски песни, изпълнени от хора и негови солисти, както и от отците иконом Соаре и дякон Мицов. Всички дълбоко чувствуваха, колко хубаво и приятно е братя да живеят заедно и укрепваха своята решителност да служат на мира и братството в света.

Д. П.

Подвижници в Рилската св. обител

Вековната история на Българската църква е отбелязала в своите страници имената на много родни български светни.

Един между най-видните български подвижници, чието име със свещен трепет се е изговаряло през вековете от всяко вярващо българско сърце, е великият рилски подвижник преподобният Иван Рилски. Със своите молитви, със своите сурови подвизи и богоугоден живот той освети дебрите на Рила, която през вековете е била и си остава свещена планина за вярващите у нас.

В Рила през вековете са се подвизавали и спасявали много последователи и ученици на великия лустиножител и чудотворец, от чийто подвиг са се вдъхновявали и черпили сили всички, които с въздушаващо сърце са прекрчавали прага на св. Рилска обител.

За съжаление ние малко знаем за тези Божии ученици, въпреки призива на ап. Павла: „Помнете вашите наставници, които са ви проповядвали Словото Божие, и като имате пред очи свършека на техния живот, подражайте на вярата им“ (Евр. 13:7).

Поради оскъдните сведения, с които разполагаме, ще споменем имената само на някои по-изтъкнати рилски подвижници.

На първо място трябва да поставим името на един от най-видните ученици на св. Ивана и пръв игумен на манастира след него — Григория.

Пет години преди своята смърт, св. Иван се уединил на самотно място, за да прекара последните години от живота си в пълен пост и молитва. Преди обаче да напусне манастира, той оставил на своите ученици писмено завещание — „Завет“ — в който той давал на учениците си разни съвети за преуспяване в монашеския живот. В края на своя „Завет“ св. Иван препоръчва на своите ученици за свой заместник ученика си Григория. „Сега, казва св. Иван, ви оставям възлюбения брат наш Григория наместо мене за наставник и началник, комуто всички сте свидетели, че е достоен да управлява добре и по Бога, и единомудно го избрахте за началник, макар той и да не искаше, но от послушание и смирение, подчинил се на вашата молба.“

Несъмнено, Григорий е бил избран съсъд на Духа Светаго. Известен е със своя благочестив живот, като

строг подвижник и аскет. Той бил обичан и уважаван заради своя живот от своите събратя и от св. Ивана, който го нарича „възлюбения брат наш“ бил „достоеен да управлява добре и по Бога“ манастира. Той е отговарял на всички качества, които св. Иван е изискавал от бъдещите началници на манастира. „Избирайте си, казва той, наставници и поставяйте си началници... ония мъже, които от всички са засвидетелствувани за духовните им подвизи, които превъзхождат по разум и духовни разсъждения и които могат повереното им стадо добре и благоугодно да пасат по пасищата на благочестие и на животворящите Христови заповеди“.

Повече ние нищо не знаем за този Божий угодник, проявил се със своя строг монашески живот.

Но не само той е бил известен със своя подвижнически живот. Имало е и много други иноци по негово време, които чрез своите подвизи са намерили благодат у Бога (Лук. 1:30). Затова не напразно художниците когато рисували южния параклис в съборния манастирски храм, в чест на св. Иван Рилски, от вътрешната страна (1840 г.) и от външната страна (1847 г.), над входната врата на параклиса, рисуват усепието на св. Ивана и между сонма от ангелски ликове рисуват монаси с ореоли, един от тях, също с ореол, несъмнено игуменът Григорий, кади положеното в ковчег тяло на св. Ивана.

Това е било прех X в. А през идните векове? — И те все тъй спотайващо минават във вечността без да отбележат името поне на един подвижник. Не е ли имало? — Имало е, неволно ндва отговорът, но все тъй от скромност и монашеско смирение и техните имена са потънали във вековете, скрити далече от нашия поглед.

Нижат се десетилетия. Нижат се векове, а през тези векове мълком отминават в небесния Иерусалим редица рилски подвижници.

XIX в. — век, през който в страниците от историята на Рилския манастир се бележат две имена — имената на пустинника Варлаам и неговия ученик Дометиян. Запазени сведения за тях ние намираме в бележката към преписа на св. Ивановия Завет.

„Този завет, се казва в бележката, на отца нашего Иоана, рилски пустиножител и чудотворец, който предаде на учениците си преди смъртта си, преписа от кожената хартия с голямо внимание всечестният и преподобен священник господин Дометиян, мъж учен и изпълнен с всякаква духовна мъдрост и разум. Той беше ученик на преподобния Варлаам, пустинник, който девет години живя на Черна планина, която сега се нарича Черней, а също и на старата постница 28 години. След смъртта на стареца си той беше игумен и наставник на великата общежителна Рилска лавра“.

Какъв подвижник, какъв аскет е бил преподобният Варлаам се вижда от туй, че той девет години е бил на пост и молитва в постницата Черней (сега в развалини) и 28 години на старата постница при гроба на св. Ивана. Не по-малко със своя благочестив живот е бил известен и неговият ученик, а по-късно игумен на манастира, Дометиян, за когото в гореприведената бележка се казва, че бил „мъж учен и изпълнен с всякаква духовна мъдрост и разум“.

Рилската св. обител е дала на Родната ни св. църква и един мъченик за вярата, причислен в лика на светите — св. преподобномъченик Игнатий Старозагорски. Шест години той бил послушник на св. обител. Светското му име е Иван. Приел монашество на Св. Гора с име Игнатий и пострадал мъченически за вярата в Цариград на 8 октомври ст. стил 1814 год., замъчен от турците. Паметта му се чествува на 1 май и 20 октомври ст. стил.

Друг подвижник на Рилската св. обител е сестриният син на преподобномъченика Игнатия Старозагорски монах Игнатий, известен като върл разбойник, който след това се разкаял и оплаквал греховете си денем и нощем.

Светското му име било Иван, роден в Ст. Загора от голям и знатен род. Имал брат свещеник. Според собствената му изповед, преди да постъпи в манастира, той бил страшен разбойник и много хора убил. Но Бог, който не иска смъртта на грешника, а желае всеки да се спаси, със Своята милваща десница се докоснал до загрубялото сърце на разбойника Ивана, каквото някога стори на благоразумния разбойник, увиснал на кръста. Той осъзнал греховете си и започнал да ги измива с горещи сълзи. Най-после той напуснал света и постъ-

пил в Рилския манастир, където приел монашество с име Игнатий. Неспokoен и измъчван от многото грехове, които тежали на съвестта му, облян в покаяни сълзи, той ходил и в Иерусалим, за да се поклони на св. места и изпроси милост от Разнизателна Христа.

След като се завърнал от Иерусалим в Рилския манастир, той се отдал на пост и молитва, подвизавайки се при постницата св. Лука, на която постница той станал ктитор. В арката на църквата св. Лука е нарисван образът му като ктитор на храма, а над входната врата при същия храм четем надписа: „В слава на светата единсъщна, животворяща и неразделна Троица: Отца и Сина и Св. Духа създаде се от основи тоя св. храм на св. евангелист Лука по нареждане на пречестнейшия отец игумен кир неромонах Герасим със средствата и с труда на неговия ученик Иван Калпачки от Ст. Загора, дедов Радев син, поп Велчов брат и на майка му Неда, който в монашество биде наречен монах Игнатий и стана ктитор в 1799 г., 30 август, седем години след покаянието му“.

Монах Игнатий завършил мъченически живота си. Той бил убит.

Името на Игнатия разбойника, който се покаял за греховете си, все още се носи между рилските монаси като образец на истинско покаяние.

През XVIII в. се споменава името на игумен Теофан, който бил „човек духовен и искусен във всичко“.

В Рилския манастир е живял и се прославил със своите подвизи и първият ктитор на църквата „Успение Богородично“ при постницата „Пчелино“, епископ Серафим. От 1753—1757 г. той бил игумен на манастира с име Серапион. През 1757 год. бил ръкоположен за епископ от цариградския патриарх Кирил. Управлявал е Щипска, а след това и Босненска епархии, където бил преименуван на Серафим.

За него известният рилски таксидиот и проповедник хаджи Агапий пише: „Къде е сега покойният владика Серафим, босански пастир, който е направил Пчелина? Какъв свет човек е бил, пустинолюбив, казват старите старци! Той е седел по пещерите, когато се прибрал от епархията... Ходил из Молдава и Влашко за милостия подир изгоряването на манастира от ариантите... Той е оставил добри ученици на манастира“.

Неговият образ, заедно с втория ктитор на църквата и ученик на еп. Серафима неромонах Севастиян, са нарисувани на западната стена на църквата при „Пчелино“.

Както пише хаджи Агапий, еп. Серафим е имал много ученици. Един от тях е неромонах Севастиян, за когото станаха най-ярки спомени между манастирското братство.

За него известният неромонах Неофит Рилски пише: „Около 1820 година имаше един манастирски брат, на име духовник Севастиян. Той живееше в пустинята в една пещера, която е по-висока и по-далеч от старата постница (сега наричаца Севастиянова постница). Заради своето голямо въздържание и постнически живот и заради своите дарби да разбира и верно да тълкува Свещеното Писание и другите църковни и религиозни законоположения, беше определен от манастирския събор за общ духовник на цялото манастирско братство. Макар и с голямо принуждение, той отпосле прие да бъде и духовник на поклонниците, които дохождаха в манастира. За тая цел той от пещерата си идваше в манастира в дните, когато имаше поклонници. Тоя божествен мъж, освен своя постнически живот, имаше учителна дарба — да проповядва убедително. Който човек чуеше един път поучението и наставлението му, не беше възможно да не се покае и изправи от по-ранния си зъл живот. Зарад тези негови редки дарби почнаха да се стичат от вънка множество християни, привличани като от някой магнит, както за да се поклонят на честните мощи на преподобния отец Иван, така и да изповядат греховете си на тоя чуден духовник, и да чуят медоточните и спасителни неговия поучения и духовни наставления за покаянието им. Тогава Кюстендилската епархия се управляваше от митрополит Авксентий, родом от Пелопонес. Той имаше чиста съвест относно своите архиерейски задължения. Понеже не знаеше езика на своите словесни овце, понеже беше грък, и не можеше да ги ползува със своите поучения, а архиерейската му съвест налагаше да изпълнява и тая своя длъжност, — търеше способни хора да доведе в епархията си, които вместо него, да

да поучават и наставляват стадото му на християнските длъжности. Но такива човеци, каквито той търсеше, бяха редки в онова време между българското духовенство. . . Понеже се беше разнесла добрата слава на въпросния духовник Севастияна между християните и най-вече из кюстендилска епархия, от която беше родом и сам духовникът Севастиян, — горепоменатият кюстендилски архиепiscop Авксентий пожела да го извади от манастира и да го заведе в епархията си за споменатата по-горе цел. Поради липса на духовна просвета, най-много, в ония времена. . . тук ставаха чести отстъпления от християнството. Самичък митрополит Авксентий дойде в манастира под предлог да се поклони, а всъщност да отведе духовника Севастияна в епархията си. Но когато се съобщи със съборно съгласие това и се предложи на духовника Севастияна, той, като верен и постоянен на монашеското си обещание, не се поколебал нито пред големите обещания, които митрополитът му предлагал, нито от заплашванията му. Твърд като адамант, Севастиян отговорил, че по никой начин не може да престъпи даденото си пред Бога обещание, че ще живее в манастира дотогава, докато се постригал в монашество. Митрополитът мислеше, че само една неговата дума била достатъчна, щото Севастиян да се съгласи, още повече, че всички други братя се съгласяваха на желанието му. Разгневен от неочаквания отказ на духовника, митрополитът каза на старите манастирски да го принудят насилно да замине, иначе той ще изгъди всички манастирски таксидиоти, които се намирали в епархията му и няма да остави нито един човек от епархията да дойде в манастира на поклонение. По неволя старите принуждаваха и заплашваха Севастияна, че ще го изгъдят, ако не послуша. Но адамантовата онази душа, която се беше вече предала на Бога и всичките си надежди бе възложила на Неговия Божествен промисъл, никак не се поколеба, но биде готов да претърпи изгнание и гонение, вериги, тъмници рани, само да опази своето обещание, което беше дала Богу, че ще живее и ще умре в пустинята.

Като видя, че не ще успее и с принуждение, казаният архиепiscop, разгневен, каза на духовника: „Щом само ти ще се спасиш, тогава и ти да не си спасен“. Севастиян отговори: „Имаме завет от великия апостол Павел: всеки в каквото е призван, в него да пребъдва. Аз съм призван от детинство за пустинята. В нея трябва и да умра. Ваше Преосвященство сте призвани да пасете стадо Христово, пасете го както знаете. Бог няма да ме наказва за Вашето стадо, а за моите собствени длъжности, за които съм дал клетвено обещание пред Него при моето отречение от света“. С този отговор се завърши тая сцена. Духовник Севастиян до самата си смърт точно изпълнява даденото му манастирско послушание — да изповядва и наставлява грешните. Наместо да ползува една епархия, както щеше да бъде, ако беше излязъл в света по искането на Кюстендилския митрополит, с живота си и със своето поучение той ползува много християни от разни епархии, а наедно запази неизменно и своето монашеско обещание. Сега той приема награда от небето за трудовете си, защото „който направи и научи, той велик ще се нарече в царството небесно“.

Хаджи Агапий пък ето какво пише за духовника Севастияна: „Старите братя, които познават духовника Севастияна, всички свидетелствуват за духовните му наставления на братството. Много души той е спасил от адския вълк, както духовни така и мирски. Можем да вярваме, че той наш отец е получил преподобническа небесна награда от Христа Бога за своите подвизи. Но где е сега неговата уста, где е неговият език да ни поговори, да ни поучи и да ни подкрепи в духовното звание? Само някоя от братята знаят неговия свят живот, него-

вия смирен, кротък и боголюбив нрав. Той е седел много години и се е подвизавал в безмълвие в пещерата под камъка над старата постница. Когато е паднала скалата, минала е през него. Тогава, по съвета на старците, той е отишел на Пчелина, при старческата си църква, украсил я с прехубава изография с помощта на православните християни. Служил е свещена литургия до самата си смърт. Не обичаше мълвите и световните неща. Целият живот е прекарал в пост и молитва, духовен подвиг и прочитане свещени книги. Той знаеше наизуст псалтира, Евангелието и апостола. Кога да каже нещо от казаните книги, казваше главата и стиховете им. Този преподобен отец беше виждал няколко видения над манастира и казваше: „Братя, да се покаем и да се възлюбим един други, защото прогневихме Бога и ще ни изпрати страшни наказания“, което е истина, защото след малко време изгоря манастира. Тоя праведен старец предвидел и смъртта си. Ученикът му монах Гаврил го канил да сечат дърва за през зимата, каквото всякога правили, а той му казал, че през тази зима няма да са нужни. Много леко се преселил той от тоя лъжовен свят във вечността. Като се приготвил както трябва, той взел в ръце Евангелието, сложил очилата си и починал да чете. След 10 минути ученикът му Гаврил го намерил предал Богу дух и свършил подвизите си. Живя той около 70 години, почина в 1833 год., погребан се от почитените старци“.

Друг духовен син на еп. Серафима бил по-къснешният игумен на манастира Симеон, за когото хаджи Агапий пише: „Игумен Симеон бил много въздържан човек, когато е бил из света, заповядвал на ученика си да му стотвя дакова ядене каквото ядат братята в манастира на общата трапеза. И в света той не ял месо, нито се разпуцал сред други някоя страсти. После е бил избран от братята за игумен. Бил кротък и смирен. Не обичал блясъка, сиреч не е обичал хубави дрехи, но се обличал както простите братя. Обичал само черни дрехи. Със своя пример наставлявал братята в духовното звание“. Чрез смъртта си той причинил голяма скръб на братята.

За проигумена Пафнутия се казва, че „бил голям подвижник“, а проигумен Исая също бил „духовен човек и боголюбив, набожен старец, много години стоял на таксит. Най-после живял на безмълвие и монашески почина“.

В края трябва да споменем и за още един неотдавнашен манастирски брат, известен между монасите, които още го помнят, като голям аскет и подвижник — монах Ефрем, наричан босия. От както постъпил в манастира до самата си смърт той никога не излизал из него. Дълго време бил на постницата при гроба на св. Иван, където починал и бил погребан през 1943 г. Както се разказва, той предвидел своята смърт. Дошел в манастира, простил се с всички братя, причастил се и се завърнал пак на постницата, където мирно легнал и заспал завинаги. Понеже всякога е ходил бос, зиме и лете, нарекли го Ефрем босия, както и сега се нарича между братята.

Рилската обител никога не е била лишавана от монаси, горещо предадени на строг подвижнически живот. Имало е много братя, които се подвизавали в строг пост и уединен живот в манастирските постници и пещери. Там, в молитвено общение с Бога, те духовно се издигали, преуспявали в светост и служели като пример за подражание на братята, а също и за християните-поклонници, които ги търсели, за да видят лицата им и чуят наставленията им.

Нека тяхната памет пребъде от род в род!

Иеромонах АРСЕНИИ

Н а д е ж д а

Ти, Който укротяваш ветровете,
Ти, Който спираш бури в ръка
и ходиш по водата на морето,
Ти бурята във мене спри сега!

Морето се вълнува, па му мине
след ден, след два, след седмици гнева,
а бурите човешки са с години —
до гроба някоя слушат им рева.

Отколе призовавам Твоят име —
единствена надежда Си ми Ти.
Заради моите мъки съжали ме
и моята буря, Боже, укроти!

Архим. НЕСТОР

Църковното пение в България през Второто царство

В 1186 г. българският народ въстанал срещу гръцките потисници и в късо време борбата завършила с нанесената от двамата братя Петър и Асен победа. В освободеното отечество отново настъпили условия за културен напредък. Старобългарският църковен напев, рожба на музикалните дарби на нашия народ през средновековието, и в периода на Второто царство също продължил своето развитие. Тогава именно той получил окончателното си оформяване във вид на завършена музикална система.

След творческото съдействие на Иван Кукузел за одухотворяването на църковното пение чрез вливане на народно-песенни мотиви в неговото съдържание, отношението на духовенството към народния напев коренно се променило. Сега вече самото духовенство се заема с неговата обработка, за да го систематизира по образеца на дамаскиновото осмогласие. Поражда се желание църковното пение да се обособи като самостоятелна българска проява, възникнала и получила своята оформеност на местна почва. По подражание на Цариградската Магнаурска школа, където музиката се изучавала като важен клон от науката и изкуствата, възможно е и в Търново да е бил създаден такъв музикален институт, който се грижел за развитието на църковното пение.

Можем да допуснем и предположението, че за изучаването на църковното пение от монасите на 40-те манастири в Трапезица е била създадена специална певческа школа, в която изтъкнатите майстори-певци са ръководили обучението по този предмет. Тъй или иначе, налага ни се да допуснем наличието на един център, от където са били полагани грижи за правилното развитие на българското църковно пение. Иначе не можем да обясним съвършенствата на откритите в руските библиотеки ръкописни паметници със старобългарско осмогласие, притежаващо облик на завършена музикална система. Този център по всичко изглежда ще да е бил Търновската патриаршия.

Липсата на документи и музикални паметници от епохата на Второто българско царство ни заставят да допускате разни предположения и да строим хипотези, понеже резултатът (заключението) е налице — това е намереният в Русия български разпев, свидетелстващ за неговото съществуване като безспорен факт, а липсват предпоставките: кога, къде и как се е развивал и оформявал напевът.

Едни музиколози считат, че той е рожба на музикалните дарби на българския народ, който искал да слави Бога на своя роден музикален език. Други казват, че веднага след покръстването на българите духовенството се било погрижило за създаване на родно църковно пение. Споменава се дори и името на св. Климент Охридски, който уж съдействувал за неговото разпространение с помощта на многочислените си ученици (впрочем това мнение ни се вижда неприемливо, защото се знае, че през Първото българско царство духовенството е покровителствувало дамаскиновото песнопение. Бидейки представител на църковната власт, която приемала византийското пение като

задължително за всички православни църкви, св. Климент едва ли е могъл да стане защитник на народното църковно пение).

А трети предполагат, че възникването на народното пение в България се явило като противодействие срещу натрапеното ни от Цариградската патриаршия византийско пение. Поддържано от богомилите и други секти, то постепенно си пробивало път между масите, понеже било близко до техните музикални разбирания. Оформяването му обаче като система във вид на самотитно осмогласие станало през Второто българско царство с живото участие и съдействие на духовната власт. От всички предположения, разбира се, музикологията ще приеме онова, което е по-правдоподобно и приемливо, което е по-близко до реалната действителност на историческата обстановка и което е съобразено с логиката.

Както споменахме по-горе, следи от писмени паметници със старобългарския разпев, написани с невмени знаци от тази епоха, въпреки направените по предписание на висшата ни църковна управа издирвания, досега не са открити нито в църквите, нито в манастирите. Единствен паметник от това време са четирите музикални фрагменти, поместени в Бориловия синодик. Поради историческото значение на този писмен документ налага ни се да кажем няколко думи за него.

Синодикът е написан към 13—14 век. Влизачите в съдържанието му музикални фрагменти са написани с църковни невмени знаци, поместени на страници 3, 4, 5, 18 и 24. Според мнението на Р. Палкарева — Вердей, те са написани с междинна нотация, представляваща преход между старовизантийската и средновизантийската нотация.

М. Г. Попруженко в своята книга „Синодик царя Борила“, София — 1928 г. издание на БАН, ни разкрива, че синодикът представлява от себе си сборник, съдържащ изобличения срещу отстъпниците от православната вяра — еретиците. От „Синодизи“, „Изложения на вярата“ и „Устави“, изработени на вселенските събори бил съставен разпространения в средните векове сборник, известен с името „Сборник против всички ереси“. Подобни изложения, стъкмени на вселенските събори, проникнали и в България. От тях бил съставен и Бориловият синодик, който освен преводни документи, съдържа и прибавен оригинален български материал, какъвто е „оглашението Вечная память“, отнасящо се до българските царе, царици и патриарси. Синодикът се употребявал като църковно-богослужерна книга, която се е чела пред богомолците в първата неделя от Великия пост в Неделята на православие за предпазване на паството от еретическите лъжеучения. През време на турското робство синодикът продължавал да се чете — където било възможно — в църквите и служел като средство за борба срещу мюсюлманството, за да предпази народа ни от потурчване.

Нещо за музикалното съдържание на фрагментите, които представляват голям интерес не само за българската, но и за общоевропейската музикална наука.

Изхождайки от положението, че поместения под неумите текст е гръцки, някои музиколози заключават, че и мелодиите им имат гръцки произход. Френският музиколог-византолог Ж. Тибо, който пръв направил опит за дешифрирането на фрагментите, и Р. Паликарева-Вердей, виждат в тези фрагменти доказателство за пълната зависимост на българите в музикално отношение от византийците. Според тях фрагментите са написани в пападическа форма и интонацията на напевите им оставала чужда за българското ухо. В същия дух е и изказването на С. Лазаров в списание „Духовна култура“, 1958 г., кн. II. По този въпрос ние се въздържаеме да изкажем мнение, понеже още не е направен музикален анализ върху фрагментните мелодии, за да се определи формата, по която са написани те. Но, опирайки се върху представата, която имаме за пападическата музикална форма от съчиненията на Ив. Кукузел и тия на гръцките музикоучители от 17, 18 и 19 столетие и съпоставяйки ги с дешифрираните мелодии на фрагментите, ние не откриваме в тях пападически елемент. Без да се впускаме в по-големи подробности по този въпрос, ще отбележим: ако се окаже вярно, че музикалният материал на фрагментите няма български произход, както твърдят Тибо и Вердей, (който извод ни се вижда прибързан), в такъв случай те биха изгубили своето историческо значение за нашата музикология.

След падането на България под турско робство в 1396 година старобългарското църковно пение било пренесено в Русия от емигриралите там български свещеници и певци, начело с Киприян и Григорий Цамблак. Същото пение било разпространено и в други съседни държави и далечни страни от емигриралите и разпръснали се в чужбина богомили. В книгите на руските учени: проф. Д. Разумовски — „Църковното пение в Русия“ — Москва, 1867 г.; проф. В. Металов — „Очерк по историята на църковното пение в Русия“; и Вознесенски — „Болгарский распев“ — Киев, 1891 г. намираме сведения за пътя, по който е вървяло разпространението на напева в токущо освободената от татарско иго Русия. Според тях, най-напред напевът бил пренесен във Влахо-Молдавия. Потвърждение намираме в писмото, което Молдавският войвода изпратил до православното братство в Львов в 1458 г. В него се казва: „Изпратете децата да учат българско църковно пение. Учителите вече са пристигнали от Пшемисъл“.

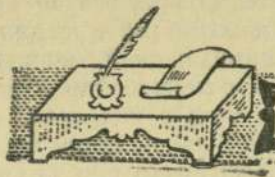
Оттам напевът преминал в югозападна Русия, където скоро влезнал в богослужбена употреба. Със своята мелодичност и красота той станал оръдие за борба срещу унията, въведена тук от Бреславският църковен събор в 1594 г. През 16 век напевът преминал в Галиция. Там се употребява и досега. До неотдавна в Украйна е съществувала традиция да се пее българския напев в продължение на три седмици преди Великия пост, за възпоменание на водената някога борба срещу унията. От югозападна Русия напевът преминал в средна, а след това и в северна Русия през втората половина на 17 век, където той намерил широко разпространение.

Руският пътешественик, музикологът Барски, който посетил два пъти атонските манастири в края на 17 и началото на 18 век, твърди, че мо-

насите в българския Зографски манастир употребяват пение, различно от гръцкото и руското. От този факт той заключава, че старобългарският напев бил пренесен и в Атон. Това заключение обаче изглежда неправдоподобно, защото от издадения сборник на зографските монаси през 1905 година се вижда, че там се пее по напевите на дамаскиновото осмогласие. В основата на сборника е поставен осмогласникът на Никола Триандафилов, а другите обикновени и литургийни песнопения са взети от излезлите до края на 19 век псалтирни. Ако в Зографския манастир е имало друго пение, то неговите традиции, пуснали корени в съзнанието на изпълнителите-монаси, щяха да бъдат отразени по някакъв начин в издадения им сборник. А ние не долавяме дори и намек за практикувано преди това старобългарско или друго пение, поне с някаква бележка в предисловието на сборника. Там не намираме и конкретни песнопения от недамаскинов произход, от което заключаваме, че изказването на Барски не почива на действителността. Ако се направи възражение, че пението в манастира през 18 век е било друго, а сега е променено, ще отговорим, че един век, или няколко десетилетия не са достатъчни да заличат следите на старобългарското пение, ако действително то е практикувано в Зографския манастир, а от друга страна, известно ни е, че когато в Рилския манастир се открила певческа школа в 1790 година, от Св. Гора бил изпратен за преподавател на школата най-подготвеният зографски певец монах Иоасаф. Той предавал в новооткритата школа онова източно църковно пение, което неговите ученици отразили в своите преводи и собствени съчинения и което се употребява до днешен ден в България.

Руският композитор-музиколог В. А. Смоленски към края на 19-то столетие, при систематизирането на стари нотни ръкописи в Московската синодална библиотека, открил богати материали от старобългарски напеви, които силно заинтересували руската музикална общественост. Някои композитори се заели с тяхната разработка и хармонизация. Между тях бил и композиторът Н. Компанейски, който в предисловието, написано към издадената от него литургия върху старобългарски напеви в 1907 година, казва следното: „Съзнавайки важноста, както в научно, тъй и в художествено отношение, при хармонизирането на българския църковен напев, счетох за необходимо, преди да пристъпя към обработката на мелодните, да се убедя лично в техния български произход. За тази цел аз се запознах с конструкцията на дадените мелодии, сравних ги с другите църковни напеви — знаменния, киевския, гръцкия, грузинския и пр. Сравних ги и с българските народни песни, поместени в сборника „Народни умотворения“ и се убедих, че тези мелодии без съмнение са български. Те свидетелствуват за цветущата музикална култура в българското царство през 13—14 век. Мелодиите ми се видяха толкова свежи, оригинални и прекрасни, че счетох за свое удоволствие веднага да се заема с обработката им за хор“. По-нататък Компанейски уверява, че именно този български напев е послужил като основа за оформяването на всички други руски напеви.

От гореизложени цитат става ясно, какво значение отдават русите на старобългарското църковно пение и с какъв респект се отнасят към неговите съвършенства. За съжаление у нас в България твърде малко е направено за изследването на неговата същност и за уясняване на всичко, което е свързано със съдбата на това безценно съкровище, завещано на поколенията от нашите прадеди.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА АСТОПИЯ

Служба на Негово Светейшество Патриарха. На 19 юни — празник на всички български светии, в чест на които е посветен южният престол на столичния храм „Св. Седмочисленици“ — Негово Светейшество Патриарх Кирил отслужи св. Литургия в същия храм и произнесе слово за българските светии. На светата служба присъстваха пребиваващите тоя ден в столицата синодални архиереи и множество християни.

На 13 юни т. г. почина Севастия Костова, майка на Негово Високопреподобие архимандрит Антоний, председател на Българското подворие в Москва.

Опелото бе извършено на 15 т. м. в столичната катедрала „Св. Неделя“ от Негово Светейшество Патриарх Кирил в съслужение с викарните епископи Левкийският Партений и Знеполският Йосиф и много свещенослужители. Негово Светейшество произнесе слово и изказа съболезнования на сродниците и близките на покойницата.

На опелото присъстваха Техни Високопреосвещенства синодалните архиереи.

Чествуване годишнината от рождението на Георги Димитров. На 18 юни бе 78-годишнина от рождението на пламенния мъжествен революционер и велик син на нашата родина Георги Димитров. В цялата страна тази годишнина бе чествувана с голяма тържественост. В София по тоя случай на 17 юни вечерта бе устроено голямо тържествено събрание, на което членът на Централния комитет на БКП и заместник-председател на Министерския съвет Живко Живков изнесе обстоен доклад за живота и дейността на Георги Димитров. След доклада, изслушан с голямо внимание и бурни одобрения, бе изпълнена за присъстващите концертна програма.

Архиперейско посещение. Негово Високопреосвещенство Доростолският и Червенски Митрополит Михаил на 8 май т. г. посетил с. Вазово, Разградско, където отслужил св. Литургия и отличил с офиния протоиерей енорийския свещеник Тодор Константинов Ролев. Пред множеството богомолци Негово Високопреосвещенство произнесъл слово и приветствие към новия протоиерей.

Преглед на братствени хорове. Тази година прегледът на братствените хорове ще се проведе от 12 до 14 юли в Рилската св. обител. В него ще участват братствени хорове от ония епархии в Страната, които на миналия преглед не бяха представени: Софийската, Пловдивската, Търновската, Ловчанската и Сливенската. От Софийската епархия в прегледа ще вземат участие хорове при столичните храмове „Св. Троица“ — кв. „Разсадника“ и „Св. Богородица“ — Подуене; от Пловдивската — хорът при храма „Св. Архангел“ — гр. Пловдив; от Търновската — хорът при катедралния храм в гр. Търново; от Ловчанската — хорът при храма „Св. Троица“ — гр. Ловеч; и от Сливенската — хорът при храма „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. Бургас.

Време е проблемът за старобългарското църковно пение да се постави на нови начала, като за изследването му се тръгне по нови пътища, съобразно с изискванията на новото време.

В следващата статия ще дадем някои съществени подробности за направеното от нас в това отношение.

ПЕТЪР ДИНЕВ

Свещенически конференции. На 2 юни енорийските свещеници от района на Благоевградската духовна околия са провели редовна месечна конференция. Свещениците са изслушали на конференцията докладите: 1. „Българското свещенство и всенародният стремеж за съкращаване срока на петилетката и участие в бригадирското движение“, изнесен от свещеник Борис Димитров и 2. „Борбата за защита на мира в света и дружбата между народите при днешната международна обстановка“, изнесен от свещеник Христо Богатинов. В изпратена до Негово Светейшество Патриарха Кирила телеграма свещениците казват: „Единодушно подкрепяме курса на родната Православна църква и отношението ѝ към тези въпроси (засегнати в докладите) и сме убедени, че въпреки неудачата в Париж народите ще завоеват мира.“

— Същия ден са имали конференция и енорийските свещеници от Бургаска и М. Търновска духовни околии. състояла се в гр. Бургас. Конференцията била посветена на мира. Председателствувала се от Високопреосвещения Сливенски Митрополит Никодим. В телеграма до Негово Светейшество свещениците казват: „Горещо приветствуваме и безрезервно подкрепяме високохуманното предложение на Правителството на Съветския съюз за пълно и всеобщо разоръжаване и за мирно съвместно съществуване между народите. Тази гражданска тенденция в международните отношения вдъхновява милионната армия на мира и прогреса в наши дни с гранитна воля и пламенен героизъм да води решителната битка за спасяване на световния мир, за изграждане на един нов свят, свят без оръжия и войни — най-съкровеният заветен блян на человечеството, скъп идеал за всяко вярващо сърце. Синовно уверяваме Ваше Светейшество, че за тържеството на този светъл идеал, вдъхновено предсказан от пророк Исая, ние ще продължаваме пламенно да се молим и всеотдайно и решително да се борим“. Телеграма е била изпратена и до Националния комитет за защита на мира.

— На 7 юни са имали конференция и свещениците от района на Ямболското архиперейско наместничество, под председателството на Високопреосвещения Сливенски Митрополит Никодим. Прочетен бил доклад на тема „Борбата за защита на мира в света и дружбата между народите при днешната международна обстановка“. В телеграма до Негово Светейшество Патриарха свещениците казват: „Обещаваме да се включим най-активно във всенародното движение за мир в света, против войната, както и да оказваме безрезервна подкрепа за всестранния възход на страната ни, за пълната победа на социализма“.

Една хилядогодишнина. През 1962 година всички източно-православни църкви ще чествуват хилядогодишнината от основаването на първия манастир в Света Гора Атонска — Великата Лавра на св. Атанасий Атонски (основана в 962 г.).

Редактор: ЙОРДАН П. ИЛИЕВ